

Nr 558

Av herr **Ericsson** i Åtvidaberg **m. fl.**, om konkurrens på lika villkor mellan statliga och enskilda företag.

(Lika lydande med motion nr 757 i Första kammaren)

Det är en viktig uppgift att åstadkomma konkurrenslikhet mellan statliga företag och affärsdrivande verk å ena sidan och enskilda och kooperativa företag å den andra. Diskussionen om konkurrenslikheten i princip och praktik förs ständigt. Konkurrenslikheten ifrågasätts ibland av dem som inte alltid utan fog menar att statliga företag har konkurrensfördelar framför enskilda genom att de genom ägaren-staten har lättare än andra företag att erhålla nytt kapital.

Det hävdas också vid olika tillfällen att statliga företag har försteg framför andra genom dolda förmåner och försteg vid offentlig upphandling. Det från visst håll framförda slagordet att offentliga företag skall producera för att täcka offentliga behov kan inte tolkas på annat sätt än att man anser konkurrensfördelar för statliga företag i dessa avseenden naturliga och lämpliga.

Å andra sidan framhålls ofta och inte utan bitterhet från den statliga företagsamhetens företrädare att statliga företag har en konkurrensnackdel genom att man är utsatt för en starkare övervakning i riksdagen och av offentligheten än andra företag.

Det är vår uppfattning att den bristande konkurrenslikheten på vissa områden mellan statliga företag och övriga oftast har formen av fördelar för de statliga företagen. Det gäller inte minst de affärsverk som bedriver sin verksamhet i konkurrens med enskilda företag. Det är ingen tvekan om att ansträngningar gjorts från statsmakternas sida för att hävda konkurrenslikheten i statliga affärsverks och företags uppträdande. Men mera bör göras.

1. Affärsdrivande verk

Affärsverksutredningen har i ett utförligt betänkande diskuterat affärsverkens ekonomiska målsättningar och handlande. Konkurrenslikheten var en viktig del av utredningens frågeställningar. I en kommentar säger utredningen:

Utredningen har utgått från att dess förslag skulle rymmas inom den nu-

varande konstitutionella formen för affärsverken. Utredningen har dock gjort den reflektionen att verksformen enligt vilken det råder juridisk och finansiell identitet mellan verket och kronan kan försvåra ett affärsmässigt handlande. Utredningen vill därför rent allmänt ge tillkänna den uppfattningen, att det föreligger anledning överväga en övergång från verksform till bolag för de affärsverk, som ur marknadssynpunkt även skulle kunna passa att arbeta i aktiebolagsform.

Vi delar den uppfattning som affärsverksutredningen gett uttryck åt i det ovan citerade. Det bör övervägas hur man ombildar i första hand förenade fabriksverken och domänverket till aktiebolag. En utredning med detta syfte bör tillsättas.

2. Kapitaltillskott till statliga företag

Kapitaltillskott i olika former från ägaren förekommer i den statliga företagsamheten liksom i vissa andra företag. Staten har dock större möjligheter än någon annan företagsägare att pumpa in pengar i sina företag. Det kan ske i många former: genom anslag över statsbudgeten, genom att normala utdelningskrav ej upprätthålles, genom att vinstmedel från t. ex. LKAB förs över till andra statliga företag, genom prestationsöverföringar eller på annat sätt.

Det finns anledning att kräva en öppen redovisning av sådana kapitaltransaktioner. Kapitaltillskott bör normalt tillföras aktiekapitalet i form av nyemission, så att kraven på förräntning av det tillskjutna kapitalet upprätthålls.

I vissa fall är nyemission ej möjlig på grund av bl. a. aktiebolagslagens bestämmelser om likvidation när aktiekapitalet saknar tillräcklig täckning. En sådan situation uppkommer främst vid kontinuerliga kapitaltillskott till förlustföretag som Norrbottens järnverk. För att undvika likvidation måste kapitalet då tillföras i form av aktieägartillskott.

Enligt svensk redovisningspraxis balanseras normalt inte aktieägartillskott. De förs i stället till vinst- och förlusträkningen som extraordinär intäkt. Tillskotten »försvinner» alltså i bokföringen efter ett år.

Enligt vår uppfattning bör aktieägartillskott i statliga företag normalt betraktas som villkorliga, d. v. s. med krav på återbetalning, om företaget blir vinstgivande. Av den anledningen och på grund av en mera allmän önskan om överblick över de statliga företagens kapitaltransaktioner finns anledning för riksdagen att kräva att i statliga företags årliga förvaltningsberättelse anges summan av de aktieägartillskott respektive företag kan ha erhållit i olika former under de senaste tio åren.

3. Skattskyldighet till mervärdeskatt för offentlig verksamhet

Exempelvis affärsdrivande verk är enligt huvudregeln inte skattskyldiga

för mervärdeskatt. Deras verksamhet anses inte yrkesmässig i mervärdeskatteförordningens betydelse. Dock kan Kungl. Maj:t då särskilda skäl föreligger förordna om skattskyldighet för viss statlig verksamhet. Bakom denna undantagsbestämmelse ligger en önskan om att kunna göra viss statlig verksamhet mervärdeskatteskyldig, så att man skall kunna dra av kostnader för ingående mervärdeskatt. Man vill således kunna skapa konkurrenslikhet i de fall där den statliga verksamheten annars skulle missgynnas.

Enligt vår uppfattning bör huvudregeln vara, att offentlig verksamhet är skattskyldig. Genom utfärdade förordningar har skattebefrielsen ingen formellt konkurrenssnedvridande effekt vid statlig upphandling, eftersom hänsyn skall tas till eventuella olikheter i skattskyldighet. Kvar står dock åtskilliga problem, bl. a. i fråga om skattens verkan vid kommunal upphandling från statliga leverantörer samt i fråga om skattskyldigheten för vissa tjänster, samt givetvis också vid försäljning från statliga leverantörer till enskilda.

Givetvis uppstår, som bevillningsutskottet påpekat i sitt utlåtande nr 25 år 1969, vissa problem, om all offentlig verksamhet blir skattskyldig. Det gäller t. ex. tjänster som olika kommunala organ utför åt varandra. Sådana problem bör dock kunna undvikas. Hela frågan bör utredas och förslag föreläggas riksdagen.

Med anledning av det anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte

A. hemställa om en utredning med syfte att föreslå ombildandet till aktiebolag av i första hand förenade fabriksverken och domänverket;

B. uttala

1. att kapitaltillskott till statliga företag normalt bör tillföras aktiekapitalet i form av nyemission, så att sedvanliga förräntningskrav kan upprätthållas,

2. att i de företag där s. k. aktieägartillskott ändå förekommit, summan av de tillskott respektive företag tillförts under de senaste tio åren bör anges i den årliga förvaltningsberättelsen.

Stockholm den 27 januari 1970

Gunnar Ericsson (fp)

i Ätvidaberg

Rolf Sellgren (fp)

Sigfrid Löfgren (fp)

Gunnar Hylander (fp)